

ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ИЗДАНИЕ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ, НАУКА И КУЛТУРА

БРОЙ 8 (433), година XXXI

12 ноември 2013 година

Протестиращите студенти:

Ако не ние, кой?!

Ако не сега, кога?!

**Частицата Бог получи
Нобелова награда за физика**

На стр. 6

**Над 150 учени
от осем държави участваха
в Паисиевите четения 2013**

На стр. 12

**Известен испански юрист е новият
почетен доктор на Университета**

На стр. 2

**Публична лектория:
„Паисий Хилендарски,
„История славянобългарска“,
нейните преписи, преправки
и приписки – предай нататък!“**

На стр. 5

**Медали за наши студенти
от националната олимпиада
по компютърна математика**

На стр. 11

„Ако не ние, кой?! Ако не сега, кога?!“ – това беше един от призивите, с които студенти от Пловдивския университет се присъединиха към „Ранобудните“. От 28 октомври те окупираха 5. аудитория на Ректората. Не съм съвсем сигурен за броя на студентските протести от 1989 г. насам, но със сигурност този лозунг присъстваше при всичките. И самият факт, че студенти отново протестират, говори, че резултатът съвсем не е в тяхна полза.

Независимо дали сме съгласни с исканията или формата на настоящия протест, не бива да се съмняваме в порива на студентите за един по-

добър живот. Техните искания и въпроси са отправени не само към политиците, но и към всички нас, защото ние като общество не създадохме тяхното бъдеще днес и тук.

„Ако не вие, кой?! Ако не сега, кога?!“ Това е моят призив към всички български студенти – нека, след като протестите приключат, да „окупират“ аудиториите и учебните зали, за да бъдат наистина най-умните и най-можещите хора на България. Те са хората, които ще реализират своите сегашни искания и мечти за нов морал в политиката, нови отношения, нова перспектива пред България.

Тильо Тилев

Известен испански юрист е новият почетен доктор на Университета

Академик Антонио Фернандес де Бухан и Фернандес беше удостоен с почетното научно звание „доктор хонорис кауза“ на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Тържествената церемония по връчването на почетния диплом се състоя на 18.10.2013 г. в 6. аудитория. Високото звание се присъжда с решение на Академичния съвет от 20 май 2013 г. и е знак на признание за големите научни постижения на акад. Фернандес и за активното сътрудничество с Юридическия факултет на ПУ. За целите на учебния процес изтъкнатият учен е дарил над 100 тома избрана правна литература, отбеляза деканът на Юридическия факултет проф. д-р Дарина Зиновиева.

Академик Антонио Фернандес де Бухан и Фернандес, който е първият доктор хонорис кауза, предложен от Юридическия факултет, беше представен от проф. д-р Малина Новкиришка. Ректорът на Пловдивския университет проф. д-р Запрян Козлуджов връчи почетния диплом, огласен на

Акад. Фернандес

латински от проф. д-р Мария Костова Илиева.

Новоизбраният почетен доктор произнесе академично слово на тема „Рецепцията на римското право в Европа“ (словото публикуваме отделно).

На тържествената церемония присъстваха също така братът и синът на акад. Фернандес и представители на испанското посолство.

Същият ден се проведе и международна научна конференция на тема „Религиозната толерантност от древността до наши дни“, участниците в която изнесоха над 20 научни доклада. Представена беше и научната продукция на Юридическия факултет за периода 2012 – 2013 година, събрана в три сборника: „Правото – изкуство за доброто и справедливото“; „Развитие на публичното право – традиции и съвременност“ и „Модели за система на престъпления според съвременното наказателно право“. Те са издадени по повод на честваната през миналата година 20-годишнина на ЮФ.

Акад. Антонио Фернандес де Бухан и Фернандес

Антонио Фернандес де Бухан и Фернандес (Antonio Fernández de Buján y Fernández) е роден в Луго, Северозападна Испания, през 1953 г. Той е виден испански юрист, ръководител на Катедрата по Римско право в Автономния университет на Мадрид (Universidad Autónoma de Madrid – UAM) от 1983 г. Научната, преподавателската и обществената му дейност е посветена както на проблемите на римското административно и финансово право, така и на съвременните проблеми на публичното право, и по-специално на доброволната юрисдикция, арбитража, фискалната администрация, защитата на лицата в неравностойно социално положение и др. От 2009 г. е академик на Академията на Галисия за юриспруденция и законодателство, а от 4 февруари 2013 г. – редовен член на Кралската академия по юриспруденция и законодателство. На 3 юли 2011 г. е удостоен от правителството на Галисия с медала Кастилао – най-високата награда в Галисия, за своята преподавателска и научна дейност.

Антонио Фернандес де Бухан е завършил право в Автономния университет на Мадрид през 1977 г. и е носител на извънредната награда за докторанти през 1978 г. за дисертацията си „Цената като съществен търговски елемент в римската покупко-продажба“, подготвена под ръководството на проф. Pablo Fuenteseca Díaz. През 1983 г., само на 29 години, е избран за ръководител на катедра първоначално в университета в Кадиз (1983 – 1991 г.), а след това – в Автономния университет на Мадрид.

Преподавал е в университетите в Генуа, Болоня, Будапеща, Рим, Амстердам, Реджо ди Калабрия, Буенос Айрес, Флоренция, Рио Негро, Патагония, Монтевидео, Морелия, Пинал дел Рио, Хавана, Неапол, Коста Рика, Сасари, Пиза и Витлеем. Един от основните организатори и ръководител на Междуна-

родния конгрес в Реджо ди Калабрия на тема „Структура и документалистика в Юстиниановата кодификация“ през 2003 г., на Конгреса на преподавателите по римско право в Аржентина – Патагония (октомври 2005 г.), на конгресите по частно право в Морелия – Хавана, през август 2007 г. и в Сан Хосе – Коста Рика, през юли 2008 г. Основните му лекции и презентации са посветени на римскоправните основи на европейското частно право.

Антонио Фернандес де Бухан е ангажиран като докладчик и ръководител на проекта за закон за доброволната юрисдикция през май 2007 г. към Конгреса на депутатите на Испания, основен докладчик на Главната законодателна комисия по проектите за доброволната юрисдикция (2002 – 2005 г.), член-кореспондент на Кралската академия по юриспруденция и законодателство (юни 1985 г.), ръководител и член на Националната агенция за оценяване и развитие (ANEP) от 22 април 1997 г., на Националната агенция за оценка на научноизследователската дейност (2003 – 2004 г.), на Испанската асоциация по римско право (от 1984 г. и към момента), на Националния институт по публична администрация и на Съвета на директорите на Центъра за местни научни изследвания (от 2002 г. и към момента). Почетен професор на Асоциацията на професорите по римско право на Република Аржентина (октомври 2005 г.).

Антонио Фернандес де Бухан е съветник на издателството Iustel и на информационния портал по право Iustel от 2002 г. и директор на Общото списание по римско право (Revista General de Derecho Romano). Ръководител на специалната комисия към Главната законодателна комисия за изработване на проект за уреждане на доброволната юрисдикция, както и за предложения за усъвършенстване и актуализиране на испанското гражданско-процесуално законодателство. От 4 февруари

2013 г. е избран за академик – редовен член на Кралската академия по юриспруденция и законодателство, заемайки свободното кресло №33.

Антонио Фернандес де Бухан заема и длъжността директор на колекцията от монографии по римско право на Издателство „Dykinson“. Той е постоянен член на Агенцията за качество, акредитация и развитие на Община Мадрид (2008 г.). Външен рецензент е на Агенцията за качество на университетската система на Галисия ACSUG (2009 г.), редовен член – академик на Академията по право и законодателство на Галисия. Член е на: международния научен комитет на Rivista Internazionale di Diritto Romano e Antico – I.U.R.A. (от ноември 2009 г.); на научната колегия на Revista de Estudios Histórico-Jurídicos на Католическия университет във Валпараизо, Чили, от 2008 г.; на управителния съвет на Revista jurídica de la U.A.M. и на Revista Derecho y Opinión на Университета в Кордоба; на Revista Gallega de Administración Pública; на Anuario de la Facultad de Derecho на Университета в Кордоба; на правните списания на Юридическия факултет на Университета в Гранада, в Ла Лагуна, във Форталеза, Бразилия; на Академичния съвет на консултантската асоциация Cremades-Calvo Sotelo (от 2004 г.); и на настояществото и съвета на списанието Revista Economist & Jurist.

Научен ръководител е на повече от 20 защитени дисертации и на още толкова в процес на защита. Антонио Фернандес де Бухан и Фернандес е автор на 13 книги, на над 170 статии по римско, гражданско и процесуално право и на 160 библиографски единици, според системата за оценяване на Националната комисия за оценяване на научноизследователската дейност (Comisión Nacional de Evaluación de la Actividad Investigadora (C.N.A.I.)).

Академично слово на акад. Антонио Фернандес де Бухан и Фернандес

Уважаеми господин Ректор,
Уважаема госпожо Декан на
Юридическия факултет,
Уважаемо ръководство на
Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“,
Уважаеми професори, студенти, госпожи и господа,
За мен е голяма чест удостоенето ми със званието „Doctor Honoris Causa“ на вашия престижен университет. Не ми достигат словата да изразя моето уважение, но ми позволете на първо място да благодаря особено на уважаемия г-н Ректор и на Академичния съвет на Пловдивския университет, а също и на почитаемата госпожа Декан на Юридическия факултет и на Факултетния му съвет.

Момент от тържествената церемония. Отдясно наляво: проф. М. Новкиришка, акад. А. Фернандес, проф. З. Козлуджов и проф. Д. Зиновиева

Искам да изразя своята признателност за присъждането на

това високо и особено ценено от мен звание. Чувството ми

на благодарност не може да се изрази.

Бих искал в този тържествен момент да изкажа и особено ната си благодарност към проф. Малина Новкиришка за нейните светли идеи, жизнена сила и университетски дух, за предложението за моята номинация и за прекрасните думи, които ми посвети в своята „laudatio“.

С тези думи, които са напълно искрени и от сърце, преминавам към изпълнението на първото си академично задължение като „Doctor Honoris Causa“ на високоуважаемия Пловдивски университет.

На тази тържествена церемония ще ви представя някои разсъждения относно

РЕЦЕПЦИЯТА НА РИМСКОТО ПРАВО В ЕВРОПА

А) Предварителни бележки

От името на **финикийската принцеса Европа** произлиза терминът, използван като наименование на този континент. Според митологията Европа – дъщеря на финикийския цар Тир, била отвлечена от Зевс, превърнал се в бик.

Европа като географско понятие, обозначаващо континента, се съдържа в гръцки текстове още от VII в. пр. Хр., както и в класически римски текстове. Смята се, че пръв Хезиод е използвал (около 900 г. пр. Хр.) в своята теогония името на Европа, както и това на Азия.

Европа обаче е нещо много повече от географски анклав. **Тя е исторически продукт, разбиране за цивилизацията и културата, ориентир за онава, което Хегел смята за дълъг поход на човечеството към свободата.**

По думите на Ортега и Гасет **Рим латинизира европейския Запад и свързва за първи път в историята на Европа нейната източна и нейната западна част под политическата форма на империя.** Империята, която се разпростира върху по-голямата част на европейската територия и чиято политическа власт се основава на силата на оръжието и в по-малка степен на съюзи и пактове с анексираните територии, е един свързващ елемент между различните европейски народи, който разпространява цивилизацията и най-напредничавата култура на своето време.

Западната империя, навлязла в криза през предходните векове, пада окончателно във властта на германските народи през 476 г. Германите се настаняват насилствено или чрез сключени съюзи в бившите римски провинции – Италия, Галия, Испания, Лузитания, Британия, Белгия, Хелвения, Дакия, Тракия, Македония и пр. Степента на романизиране на провинциите, макар и дълбока, далеч не е еднаква и затова и германизацията е различна. Във всеки случай германските народи, съзнавайки превъзходството на римската култура, постепенно се романизират, което обогатява тяхната културна традиция и техните правни обичаи и институти. Днес германското право се счита за втория голям стълб, макар и много отдалечен от римския, на европейската правна мисъл.

Източната римска империя продължава да съществува до 1453 г., когато Константинопол е превзет от турците. Влиянието на византийската правна култура в източните европейски провинции – днес нации, се проявява в тяхното законодателство и в политиката на тези страни през вековете и в наши дни.

Ислямското нашествие сърху обширни, граничещи със Средиземно море територии превръща европейската шир в арена за сблъсък на различни цивилизации и това продължава с векове.

Масовите вълни на германите, викингите и мюсюлманите довеждат до политическа фрагментация на първото в историята на

Европа европейско политическо и правно единство, изградено от Римската империя. Феодализмът и антагонизмът между монархии-те, привърженички и противнички на Свещената римска империя, е друга характерна особеност на Европейското средновековие.

Възраждането на **идеята за Римската империя (renovatio или translatio imperii)** се свързва през IX век с папската власт, бореща се срещу османския нашественик, и се конкретизира в короноването от папата на Карл Велики през 800 г. Така се ражда т. нар. **Свещена римска империя**, която през X век започва да се нарича **Свещена германска римска империя** след свързването на германската корона с Империята.

Традицията на европейските императори, короновани от папите, продължава до короноването на Карл V в Болоня през 1530 г.

Б) Глосатори. *Ius commune*

Конвенционалното твърдение, че европейската правна наука се е зародила в **Болоня** вследствие на откриването, изучаването и независимото преподаване на правото, съдържащо се в ръкописата *Digest*, трябва да бъде преразгледано в съзвучие с резултатите от други проучвания, доказали, че самостоятелното преподаване на правни материи по предварително определен учебен план се осъществява за първи път през V в. в училищата по право в **Бейрут** и **Константинопол** в Източната римска империя.

Това, което става в **края на XI век в Болоня, е окончателното развие на европейската правна наука**, общуването между независимите народи и нации на Европа, които се сплотяват чрез големия общ стълб, който представлява първоначално **римското право**, смятано за естествено право. Към него се добавя и **каноническото право**, което възниква с претенции за универсалност и морален авторитет. **Сливването на двете правни системи (utrumque ius) се нарича общо право (ius commune).**

Заедно с **манастирите и крепостите** като центрове на културата и властта започват да се създават и **първите университети** (Болоня, Париж, Оксфорд, Краков, Печ), които съсредоточават преподаватели и студенти от всички европейски страни.

Културен обмен, космополитизъм и универсалност на знанията са отличителни белези на средновековните университети и едва през XVIII и XIX век в европейските университети **започва да се преподава националното право на съответните страни в противовес на преобладаващото обучение по римско право.**

От XVI век нататък създаденото от Юстиниан започва да се нарича официално *Corpus Iuris Civilis*, съвкупността от канонически източници – *Corpus Iuris Canonici*, а изучаващите тези два клона на правната наука – **цивилисти и декреталисти.**

РЕЦЕПЦИЯТА НА РИМСКОТО ПРАВО В ЕВРОПА

➔ От стр. 3

След рецепцията или асимилацията на римското право от германските народи се **осъществява тази втора рецепция на римското право**, която започва в края на XI век, съставляваща така нареченото *ius commune*, предвид общото минало и следователно **наднационално приложение в по-голяма или по-малка степен към всички страни и граждани на европейска територия**.

Всички европейски страни през Средновековието получават в една или друга степен, или пък са повлияни от римското право доброволно. Това е една доброволна рецепция (*imperium rationis*) и асимилация, като се признават техническото превъзходство и чувството за равноправие, което се приписва на римските източници.

Изразът *ius commune*, присъщ на Средновековието, произхожда от един текст на Гай, включен в *Digestum*.

Римското право от онова време не само че е **полезно от практическа гледна точка** като едно приложимо от всички съдилища право, но е и един от **източниците на каноническото право** и служи за **легитимирането на абсолютната власт на императорите**. Това е един от многото прочити на Компиляцията на император Юстиниан.

В) Коментатори. *Mos Italicus*

През XIII и XIV век изследователите на *Corpus Iuris* продължават да се отнасят с голяма почит към текста, но тълкуването им се отдава от буквалната интерпретация на текста и се съсредоточава върху коментара. Стремехът е да се долови духът на нормата, като се въвеждат фундаментални компоненти на рационалност и творчество по пътя на *interpretatio*. Ето защо те са наречени коментатори. Тяхната функция е близка до дейността, развивана от класическите юристи, които давали творческо тълкуване на законодателите.

Отношението на глосаторите към римските текстове, запазило се до епохата на хуманизма, е наречено по-късно ***mos Italicus*** поради подхода, присъщ на италианските юристи, при изучаването на източниците.

Г) Хуманизъм. *Mos Gallicus*. Френската школа. Елегантната холандска юриспруденция

XV и XVI век са вековете на Ренесанса, правния хуманизъм, *Mos Gallicus* и зараждането на европейските нации и на националните правни системи въз основа на политическата формула на монархията.

Общото право продължава да е преобладаващо, но правото, създавано от институциите на различните нации, зараждащото се право на търговците (*ius mercatorum*) и общинското право придобиват все по-голямо значение. Извършва се процес на национализация на Общото право.

Дадените дотогава на римо-германския император компетентности се прехвърлят върху монарсите, считани за суверени в областта на законотворчеството в техните страни – *Rex imperator in regno suo*. Това е епоха на монархически абсолютизъм. В църковната сфера идеологията се проявява в появата на много местни или национални църкви, чийто зародиш и развитие биха били необясними без протестантската реформа.

Модерността на епохата се изразява в **ренесансовия хуманизъм, който в сферата на правото се конкретизира в превес на ценности като разум, истина и наука**. *Corpus Iuris* се изучава в неговите исторически измерения, а не непременно с прагматична или утилитарна цел. Извършва се пренасочване от юстинианизма към класическото право. Има по-голям интерес към разсъдението, логиката или системата, отколкото към самото решение на конкретния казус. Полагат се основите на чисто **рационалистическата мисъл** на XVII и XVIII век.

Това ново отношение към юстиниановия текст има много последователи, особено във Франция, поради което то се нарича ***Mos Gallicus*** в противовес на *mos Italicus*.

Като носители на това ново отношение на отвореност и нови хоризонти трябва да споменем група **испански световно признати теолози юристи** – Francisco de Vitoria, Domingo de Soto, Luis de Molina и Francisco Suárez.

През XVII век правният хуманизъм започва да придобива известност във Франция чрез неговите основни представители Cujacius и Donellius. В Холандия той се нарича „Елегантна юриспруденция“ и негови представители са Voet и Grocius. Последният се смята за един от бащите на съвременното публично международно право въз основа на правилата, извлечени от юстиниановия *Corpus Iuris*.

Д) Естествено право. Рационализъм. Просвещение

XVIII век е век на естественото право, на рационализма. Това е

векът на Просвещението. Неговите най-ярки представители са Декарт, Хобс, Монтескьо, Волтер, Русо и Боден.

Школата на естественото право се стреми към изработването на едно универсално право, опиращо се на човешката природа, отвъд теологическите или властовите съображения. При конкретизирането на универсалните принципи или ценности обаче анализаторите трябва да се обърнат към историята. Така отново се налага задълбоченото изучаване на римското право, но без догматизъм и априорни постулати, а със стремеж от текстовете да се извлече онова, което може да доведе до сливането на природата, системата и разума.

През XVII и XVIII век **доктрината на естественото право приема формата на рационализъм**. Вярата, че може да бъде изработено право, съответстващо на разума и на природата на човека, води до идеята за преоценка на законодателството и кодификацията и отхвърляне на принципа за авторитет. **Правото е съблазнено от разума (*imperio rationis*), а не от авторитета и властта (*ratione imperii*)**.

Една от основните последици е **засилване на вниманието към публичното право, в частност към международното публично право, и към наказателното право**, както и към просвещението в политическата област. Абсолютните монархии еволюират „към образован деспотизъм и се стремят да въведат в обществото на своето време ценности като култура, свобода, толерантност, прогрес, борба срещу мъченията и срещу смъртното наказание.

Във Франция абсолютната монархия почти не еволюира в крак с времето и избухва **Френската революция**, която възстановява суверенитета на народа, разделението на властите като основа на правовата държава, премахването на привилегиите за благородниците, църквата и феодалите, свободата, равенството и братството като велики идеи. Но наред с декларацията за правата на човека и на гражданина идват и свръхбързите дела в съда без гаранции, сектантският радикализъм в името на революционните идеали, гилотините по френските площади и издигането на статуи на богинята Разум. И ето един нов урок на историята. **Когато установената власт не пристъпи към разумна реформа на несправедливите или остарелите неща, неудържимият поход към свободата и прогреса смазва безкомпромисно и без изключения негодното и недостойното да бъде запазено.**

Е) Позитивизъм. Кодификации

- Две са големите европейски кодификации – френският Граждански кодекс от 1804 г. и германският Граждански кодекс от 1900 г. От тях в по-голяма или по-малка степен са заимствани кодификациите на останалите страни.

- Във Франция през XVII и XVIII век трябва да изтъкнем имената на романистите Domat и Pothier. Техните трактати оказват решително влияние върху Наполеоновата кодификация, а чрез нея – и върху останалите кодекси на европейските нации.

Наполеон осъществява един от проектите на идеолозите на Френската революция – кодификацията на правото. По подобие на римското право първият гражданин на Републиката се нарича консул и император. (Миметизъмът с политическата кариера на Август е очевиден – консул Октавиан Август, победител в гражданската война, се представя като първия сред гражданите по морален авторитет (*auctoritas*), но с равна власт на останалите магистрати (*protestas*). Това е началото на авторитаризма, на жестокия държавен преврат, който бележи края на Републиката и началото на Империята).

Гражданският кодекс от 1804 г. (оказал най-голямо влияние върху всички европейски и иберо-американски кодекси от XIX и XX в.), в чиято основа лежат римското и обичайното право, е последван от Гражданскопроцесуален кодекс (1806), Търговски кодекс (1807) Кодекс за наказателното разследване (1808) и Наказателен кодекс (1810).

Главният редактор на кодексите – Portalis, е написал, че историята е „експерименталната физика на законодателството“.

Трорият голям европейски кодекс е Гражданският кодекс на Германия от 1900 г., който прави важни нововъведения спрямо Наполеоновия кодекс, доколкото включва собствените решения на германската правна традиция, но продължава да има солидна романистична основа. Подобно на френския кодекс, чийто основни вдъхновители са двама романисти – Domat и Pothier, главният вдъхновител и двигател на немския кодекс е един романист пандектист – Windscheid.

Публикуването и влизането в сила на Гражданския кодекс на Германия означава загуба на всеобщата валидност на римското право като позитивно право, възприемано като общо европейско право.

(Продължава в следващия брой.)

Публична лектория: „Паисий Хилендарски, „История славянобългарска“, нейните преписи, преправки и приписки – предай нататък!“

I. ПРЕДУВЕДОМЛЕНИЕ

Днес е 1 ноември 2013 г. На този ден българската академична общност чества **Деня на народните будители** – едно достолепно национално културно събитие, чиито символни послания са светлият повод именно днес да бележим Началото на предстоящата публична лектория. В поредица от лекции под надслов „Паисий Хилендарски, „История славянобългарска“, нейните преписи, преправки и приписки – предай нататък!“, които ще бъдат публикувани в поредица от последващите броеве на вестник „Пловдивски университет“, ще представим концепцията, задачите и очакваните резултати на академичния проект „От идеята за историята към националното, космополитното и глобалното: преписите и преправките на „История славянобългарска“ на Паисий Хилендарски и културноидентификационните модели на XVIII – XXI век“. Основната цел на проекта (Проект № НИ13 ФЛФ014 / 20.03.2013 от 23.04.2013 на Фонд „Научни изследвания“ на ПУ) е да изследва научно, за да предаде нататък, (не)знайното за делото на Паисий Хилендарски и неговите „ученици“ – така Марин Дринов (Дринов 1871: 3 – 25) нарича преписвачите на ръкописната „История славянобългарска“, съставена през 1762 г. на Света гора Атонска. Целта на публичната лектория пък е да поднови позабравеното академично писане и говорене за „История славянобългарска“, нейните преписи, преправки и приписки и да „възбуди“ дискусии за Паисий и (пост)възрожденските почитатели и отрицатели на националната му идеология.

Ще бъдат публикувани детайли, които са новооткрити от академичния екип на проекта. Ще бъдат огласени и малкоизвестните факти, свързани:

- с художеството на ръкописната книга на българския XVIII и XIX век;
- с тайните от занаята на възрожденския Преписвач и Подвързач;
- с разпространението, рецепцията, тълкуването, популяризирането и измълчаването на „История славянобългарска“;
- с аванюрните пътешествия на възрожденските преписи и преправки на Паисиевата книга у нас и в чужбина;

Ползвана литература

Дринов 1871: Марин Дринов. Отец Паисий, неговото време, неговата история и учениците му. // Периодическо списание на Българското книжовно дружество. Година първа, № 4, с. 3 – 25. Браила.

Драгова 2012: Надежда Драгова. Пред-уведомление за онези читатели, които искат да придружат научните търсения между двете чествания: „200-годишнината на „История славянобългарска“ в 1962 и „Четвъртхилядолетието“ ѝ – предстоящо за 2012. // Везни, № 5, с. 40 – 46.

Кръстева 2013: Мила Кръстева. Големият възрожденски разказ „Царството Паисиада и хората-разкази (културноидентификационни модели в преписите, преправките и приписките на Паисиевата „История славянобългарска“). // Славистика IV. В чест на XV международен славистичен конгрес в Минск, 2013. Пловдивски университет. Филологически факултет. УИ „Паисий Хилендарски“, с. 243 – 256.

Лукова 2013: Калина Лукова. „История славянобългарска на Паисий Хилендарски“ – медийни ефекти. // Научни трудове. Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“. Филологически факултет. Т. 50, бр. 1, Сб. А, 2012, с. 73 – 83.

Паисий Хилендарски 2012: Паисий Хилендарски. История славянобългарска. Критическо издание с превод и коментар. Света гора Атон. Славянобългарска Зографска Света обител. Печатница „Демакс АД“.

- с „горещата“ памет на възрожденците за духовния подвиг на Паисий и неговите ученици, кодирана в приписките към преписите и преправките по Паисий.

Онова, което се случва в годините между 1765-а и 1882-ра, когато са съставени над 70-те възрожденски ръкописни преписи и преправки на Паисиевата история (до нас са достигнали само 50), ще бъде изследвано в дълбинния му диахронен и синхронен (над)национален културен контекст. Събитията от Големия разказ, тук условно назован **„Царството Паисиада и хората-разкази“** (Кръстева 2013: 243 – 256), чийто макросюжет се завързва, кулминира и развързва по страниците на „История славянобългарска“ и възрожденските ѝ „ръкописни“ и печатни публикации, съставяни в продължение на 117 години, ще бъдат пресъздадени с метафориката и кодификациите на възрожденската културна памет.

Любословният читател вече е запознат, че през XX и началото на XXI век:

- когато образованите българи се „укриват“ в Космополитното и припознават Чуждото като Свое, отказвайки да се завърнат у дома;
- когато всички ние, съвременните българи, както и целият цивилизован свят, сме пристрастени към удобствата на Глобалното,

в България се появили и продължават да се появяват многобройни ръкописни преписи на Паисиевата история (Драгова 2012: 40 – 46, Лукова 2013: 73 – 83). Такива преписи се появили и в чужбина. Публичната лектория ще анализира опорите на този културноидентификационен модел, възраждащ интереса към ръкописването на Паисиевата книга именно днес, когато бягството в Космополитното и Глобалното не само отрицава, **но и подчертава Националното**.

Екипът на проекта с ръководител доц. д-р Мила Кръстева и членове: доц. д-р Йордан Костурков, гл. ас. д-р Атанаска Тошева, гл. ас. д-р Иванка Гайдаджиева, гл. ас. д-р Фани Бойкова, гл. ас. Антоанета Джельова, гл. ас. Гергана Иванова, гл. ас. Мариана Куршумова, докт. Галина Димитрова, докт. Тенчо Дерекювлиев, Самуил Дъбов (студент) – благодарни на г-н Тильо Тилев, **нашия духовен дарител и съмишленик на каузата ни „ПРЕДАЙ НАТАТЪК!“**, защото г-н Тилев ни покани да разгърнем предстоящата публична лектория по страниците на вестник „Пловдивски университет“. Така г-н Тилев дарява своята лепта за опазването на достойното възрожденско Българско, а екипът ни вярва, че ще открием и други духовни посланици на българската възрожденска Чест, които с идеите и професионалния си опит ще ни помогнат да съхраним създаденото в „онова люто време“ (Паисий 2012: 65) на Игото, което благовести, че не е недостойно да си българин, и заклеява, че е недостойно да си „юродив“ българин.

Ако любопитството на любочитателя на вестник „Пловдивски университет“ вече е възбудено, Той и Тя ще проследят публичната лектория в следващите броеве на вестник „Пловдивски университет“. Така ще узнаят, че...

На блога на проекта (електронен адрес: <http://thepassiton.blogspot.com>), могат да се проследят текущите събития, с които екипът ни се стреми да предаде нататък величавата национална памет за своя Род, Език, Вяра, Отечество, История, Памет, Забравата...

Честит празничен Ден на народните будители! Бъдете здрави! И нека заедно да предадем нататък духовния завет на Големия разказ „Царството Паисиада и хората-разкази“.

Пловдив, 1 ноември 2013 г.
Доц. д-р Мила КРЪСТЕВА

Нашият свят и Хигс-бозонът

(„Частичката Бог“ получи Нобелова награда)

Проф. д.ф.н. Никола БАЛАБАНОВ

Това емоционално изказване* за значимостта на Хигс-частицата и създаването от нея поле Нобеловият лауреат по физика Леон Ледерман направи в книгата „Частичката Бог“, излязла през 1994 г. в САЩ.

Предсказана още преди половин век, търсенето на тази частица се превърна в задача номер едно за физиката на елементарните частици през последните 10 – 15 години. За нейното откриване в експериментите, организирани от ЦЕРН, се включиха около 3300 учени и инженери от 40 страни. (В тази гигантска армия участват и представители на Пловдивския университет – екип, ръководен от доц. д-р Ваньо Чолаков.)

Преди няколко месеца аз коментирах в нашия вестник (брой 429 от 14 май 2013 г.) вълненията около последните съобщения, идващи от ЦЕРН, за търсенето на Хигс-частицата. Точността на експериментите непрекъснато се увеличаваше и приближаваше критерия за достоверност на реалното ѝ съществуване. По средата на годината вече почти нямаше съмнение в това. Затова на 8 октомври т.г. Шведската академия на науките реши да присъди Нобеловата награда по физика на теоретиките, предсказали нейното съществуване – англичанина Питър Хигс и белгиеца Франсоа Енглерт. Двамата учени почти едновременно и независимо в два последователни тома на списание „Phys. Rev. Lett“ от 1964 г. са публикували статии, в които посочват необходимостта от съществуване на такава частица. Не съм компетентен да обсъждам приоритетите в това откритие, но е факт, че частицата е известна като Хигс-бозон.

Лично аз, привилегирован няколко пъти от Нобеловия комитет да номинирам кандидати за наградата по физика, съм предлагал два пъти Питър Хигс за нея – през 1991 и през 2011 година. Явно бях подранил с предложението си.

Откриването на Хигс-частицата има огромно значение за съвременната физика, а също за интелектуалното развитие на човечеството. Това откритие представлява въвеждането на ново, още по-дълбоко структурно ниво на веществото. Досега бяха известни пет структурни нива: молекули, атоми, ядра, нуклеони (протони и неутрони), кварки и лептони. Сега вече знаем, че има и шесто ниво – Хигс-бозоните. Заслужава си да поговорим малко по-подробно за това ново ниво.

Теорията, която беше създадена за описание на свойствата на фундаменталните съставки на веществото и взаимодействията между тях, е известна като Стандартен модел. Според тази теория на най-ниско ниво веществото се състои от кварки и лептони, които взаимодействат помежду си посредством четири сили: гравитационни, електромагнитни, силни и слаби.

Стандартният модел завоюва огромни успехи – предсказаните от него фундаментални частици бяха експериментално открити. Но въпреки това той беше непълен. В него липсваше отговор на основния въпрос: откъде се взимат масите на лептоните и кварките и как може да се обясни огромната разлика в техните маси (достигаща милиарди пъти!).

Тази празнина се запълни с бозона на Хигс. Неговото въвеждане в Стандартния модел го превърна в математически непротворечива теория. Според механизма на Хигс цялата Вселена е запълнена с едно поле, при взаимодействието с което фундаменталните частици придобиват маса. Разликата в масите на частици-

Нобелистите Питър Хигс и Франсоа Енглерт

*** „Когато следващия път погледнете нощното небе, би трябвало да осъзнаете, че цялото пространство е изпълнено с мистериозното Хигсово влияние, което е виновно – така твърди теорията – за сложността на света, който ние познаваме и обичаме.“**

те се дължи на различната скорост, с която те се движат в полето – колкото са „по-тромави“, толкова по-голяма маса придобиват. Фотонът, който се движи със скоростта на светлината, не успява да взаимодейства с полето, затова неговата маса е нула.

Тъй като понякога колеги хуманитари ме питат за механизма, по който частиците придобиват маса, ще предложа едно нагледно описание. Механизмът на Хигс може да се сравни с поглъщането на мастило от попивателна хартия. (Не зная дали младото поколение знае какво е това „попивателна хартия“. Като ученици ние всеки ден носехме в чантите си шишенце с мастило и хартия, с която да го попиваме. В резултат на това много често учебниците и тетрадките „посиняваха“ от разлятото мастило.) Според предложена аналогия късчетата хартия съответстват на отделните частици, а мастилото – на енергията или на еквивалентната ѝ маса. Както късчетата хартия с различни размери и дебелина попиват различно количество мастило, така и различните частици „попиват“ различно количество енергия или маса. Наблюдаваните маси на фундаменталните частици зависят от тяхната способност да поглъщат енергия и от големината на полето Хигс в пространството.

И ако до тук всичко е ясно (?), остава да отговорим на още по-трудния въпрос: откъде се взимат тези Хигс-частици? Отговорът е неочакван:

ОТ НИЩОТО, ОТ ВАКУУМА.

Вакуумът и пустотата са синоними, а под пустота сме свикнали да разбираме нещо, в което няма нищо. Хилядолетно заблуждение!

Оказа се, че не сме прочели правилно Демокрит или сме го възприели половинчато. Бащата на атомната идея е казал: „В действителността съществуват само атоми и пустота“. Великият философ е посочил две магистрали за науката: атоми и пустота. А всички негови последователи (или почти всички) са тръгнали по една от тях, пренебрегвайки пустотата като реален обект.

Демокрит е смятал пустотата, наред с атомите, за първооснова на света. Именно на фона на пустотата се проявява цялата сложност на наблюдаваните от нас явления и процеси. Оказва се, че най-великите умове са се досещали за ролята на пустотата, но са я завоалирали с поетични метафори или абстрактни понятия. Прекрасен пример за такова разбиране срещаме в диалога между Мефистофел и Фауст в безсмъртната трагедия на Гьоте.

Мефистофел пита: „Ти знаеш ли какво е пустота?“

Фауст: „Може пък Всемирът цял в твоето празно Нищо да се сбира“.

Гениален отговор! Сякаш го дава не средновековен учен, а физик от XXI век.

През XX век учените осъзнаха великата същност и предназначението на пустотата като основно състояние на природата. Физическият вакуум не е „празно място“, а състояние на материята с определени характеристики.

ВИЖ не-ВИЖдания Стар град

„Младежката работилница „ВИЖ не-ВИЖдания Стар град“ беше официално открита на среща в Пловдивския университет на 9 октомври 2013 г. Участниците в работилницата и техните проекти гостуваха в сградата на ФИФ на ПУ и посетителите имаха възможност да видят отново „не-ВИЖдания“ идеи на творците. Участниците разказаха за концепциите при изпълнението на своите проекти. Срещата показва някои от възможните пътища за обживяване на Стария град в Пловдив. Раздадени бяха сертификати на участниците и доброволците по проекта от заместник-кмета на Пловдив г-н Георги Титюков, отговарящ за ресора „Спорт, младежки дейности и социална политика“.

„Асоциация за култура, етнология и антропология „Медиатор“ е сдружение с нестопанска цел, което е ориентирано към работа с младежи, учещи и завършили, с интерес към културното наследство и многообразие, етнологията, антропологията и науките за човека, анализиранието, изследването и решаването на различни културни и социални процеси и проблеми в българското общество и не само. Сдружението е създадено през 2013 година от група студенти по етнология от Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Нашият първи реализиран проект е „Младежка работилница „Виж не-ВИЖдания Стар град“. Създадохме го, за да обогатим и разчупим досегашните употреби и разбирания за къщите в Стария град на Пловдив и техния живот, и по-точно на къщите „Хиндлиан“ и „Недкович“. Старият град е интересно място, което грабва както туристите, така и жителите на града – място с атмосфера, история, памет, което има свой собствен живот. Много често при възприемането на определено място липсват хората

Участниците в проекта

– онези, които са го създали и са живели там, онези, написали историята върху камъните, създали свои собствени светове. Ние пожелахме да се „срещнем“ с миналото, като го опознаем, разберем и представим по един по-различен, свеж и динамичен начин. Основната идея на „Младежка работилница „Виж не-ВИЖдания Стар град“ беше да даде възможност на участниците да изразят своите идеи спрямо културното наследство и неговата употреба в Стария град на Пловдив.

На 24 септември къщите „Недкович“ и „Хиндлиан“ се превърнаха в сцена на „не-ВИЖдания“ идеи и превъплътиха пространствата – някога домове на различни и много хора, по начин, който разказва за духа и материята на тези къщи. Участниците в „Младежка работилница „ВИЖ не-ВИЖ-

лиян“. Екипът „Dancing stars“ ни потопи в „не-ВИЖданата“ атмосфера на къща „Хиндлиан“ с танцовия перформанс „Споменът танцува“. Между къща „Недкович“ и къща „Хиндлиан“ поставихме „мост“ от фотографии, които показват как преминаха четирите седмици от Работилницата.

Проектът е финансиран по програма „Пловдив за младите“ към Община Пловдив и е реализиран с подкрепата на ОИ „Старинен Пловдив“ и Центъра за антропологични и етносоциологически изследвания към ПУ „Паисий Хилендарски“. Екипът на „Асоциация за култура, етнология и антропология „Медиатор““ изказва специални благодарности на своите партньори и хората, без чиято помощ нямаше да се справим: **г-жа Амелия Гешева** – директор на институт „Старинен Пловдив“, заедно с членовете на нейния екип **Александра Арабова** и **Десислава Самуилова**, които неотлъчно следяха и подпомагаха Работилницата до самия край; на уредниците на къщите „Недкович“ и „Хиндлиан“ – **Тони Пердикацева** и **Мария Колева**. Благодарим и на **доц. д-р Красимира Кръстановна** – декан на ФИФ, и **доц. д-р Добринка Парушева** – директор на изследователския център, канкто и на **Катедрата по етнология**, които ни насочваха в нашия път към прецизно изпълнение на проекта.

Екипът на „Асоциация за култура, етнология и антропология „Медиатор“

➔ От стр. 6

Това е най-ниското енергетично състояние на фундаменталното физическо поле – състояние, потенциално заредено с вещество, което е неподвижно и ненаблюдаемо. При определени условия полето се възбужда, в резултат на което се поражда вещество. Така вакуумът се проявява в реални физически процеси – в появата на частици, които ние улавяме с нашите прибори.

Ще ми се, имайки предвид интелектуалната пъстрота на колегите от университета, да разширя темата за „нищото“, излизайки от сферата на физиката. Слушал съм, че опит да демонстрира състоянието на „нищото“ в музиката е направил американският композитор авангардист Джон Кейдж: четири минути и двадесет и две секунди... нищо, пълна тишина. Композиторият оставил в главите на стотиците слушатели, изпълнили концертната зала, да бушуват емоциите.

В този аспект, преди няколко години аз се изкуших да коментирам една стихосбирка на поета Тилево Тилев – нашия уважаван главен редактор. Тъй като в стиховете му постоянно присъстваха тишината, самотата, мълчанието, аз споделих, че възприемам неговата „тишина“ като някакво „застинало“ състояние на един

Нашият свят и Хигс-бозонът

полифоничен свят, потенциално зареден със звуци. Тези звуци чакат своето освобождение, когато, по думите на поета, „тишината всичко ще ни каже“. И обратно – онова, което във физиката наричаме „анихилация“ – превръщане на частиците в поле, Т. Тилев очаква да се прояви и в неговия свят, където „всички звуци се превръщат в тишина“.

Като обобщение: раждането на Вселената е станало от вакуума според квантовите закони. Затова е редно да възвеличаем неговия статус: Вакуумът Бог е родил Частицата Бог, която се оказала многодетна майка, дала живот на своята многобройна кварк-лептонна „челяд“. По-нататък в резултат на еволюцията на Вселената се е появил Човекът.

Впрочем можем да допуснем развитието на Вселената по друг сценарий. Но при такова допускане би се получил друг свят, може би по-хубав, но без нашето присъствие в него. Според сегашните ни познания други светове изключват появата на човека. Следователно ние съществуваме в най-добрия от всички възможни светове. Нека го обичаме и му се радваме!

И така, честита нова Частица, честити нови нобелисти, честито ново интелектуално завоевание в науката!

Катедра „Екология и опазване на околната среда“ отпразнува своя 25-годишен юбилей

Доц. д-р Илиана ВЕЛЧЕВА

Гл. ас. д-р Ивелин МОЛЛОВ

На 1.11.2013 година – Ден на народните будители – се проведе **ВТОРАТА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЯ ПО ЕКОЛОГИЯ**. Тя бе посветена на **25-годишнината от създаването на катедра „Екология и опазване на околната среда“** в ПУ „Паисий Хилендарски“.

Домът на учените – Пловдив, и Биологическият факултет предоставиха своите зали, благодарение на което Втората научна конференция по екология протече в непринудена и творческа атмосфера. Юбилейните получиха поздравителни адреси от колегите си от Биологическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“, катедрите „Ботаника и МОБ“ и „Зоология“, от „Биовет“ АД, „Асарел-Медет“ АД, „ЕкоЕкспертс“, РИОСВ – Пловдив.

Участниците в конференцията бяха разпределени в четири научни секции: „Екология, биоразнообразие и консервация“, „Екологичен мониторинг и приложна екология“, „Екологично образование и законодателство“. Изнесени бяха над 30 доклада. Постерната сесия бе в посочените направления и включваше над 50 научни постера. Конференцията се радваше и на значителен интерес от страна на колеги от чужбина.

Представените разработки ще бъдат публикувани в специализираните научни списания „Ecologia Balkanica“ и „Education and Science without Borders“.

Провеждането на конференцията стана възможно и благодарение на подкрепата на „Биовет“ АД, „Асарел-Медет“ АД – Панагюрище, „ЕкоРезолв“ ЕООД, „Лабтех“ ЕООД, „МедиХерб-83“ ЕООД, „Екофиш“ ЕООД и с партньорството на РИОСВ – Пловдив, НПД към ПУ „ЕкоЕкспертс“ ЕООД и СУБ – Пловдив.

Участниците в научната конференция

Катедра „Екология и опазване на околната среда“

Първоначално дисциплината „Екология и ОПС“ се чете в катедра „Обща биология“. Постепенно там се обособява звено, занимаващо се само с екология, на чиято база с решение от 1988 г. се сформира самостоятелна катедра. Първоначално в състава ѝ влизат проф. Георги Бъчваров, ас. Илиана Велчева и лаборантът Искра Банова. Година по-късно към катедрата са назначени доц. Веселин Колешев, доц. Димитър Табаков и още един асистент – Винка Атанасова, която работи в продължение на 2 години. През това време се обучава и първият редовен докторант (тогава аспирант) – Диана Кирич, която по-късно става и асистент (понастоящем е доцент в Аграрния университет – Пловдив). От 1993 г. към катедрата се присъединява ас. Атанас Ириков. След пенсионирането на проф. Бъчваров, който е бил ръководител на катедрата от основаването ѝ до навършване на пенсионна възраст, ръководител става доц. Атанас Донов. През 2003 г. доц. Жеко Жеков се присъединява към катедрата и става неин ръководител, като се пенсионира в нея. От 2007 г. до момента катедрата се ръководи от доц. Илиана Велчева.

Към настоящия момент в нея работят трима хабилитирани преподаватели, четирима главни асистенти, които имат и докторска степен, и двама биолози, обучават се двама редовни и трима задочни докторанти.

Основна задача на катедрата е да организира и провежда учебна, научноизследователска и приложна дейност в областта на екологията и опазването на околната среда.

Първоначално катедрата е обучавала студентите от специалностите „Биология“ и „Биология и химия“, организираща е специализация по паразитология, а в настоящия момент е водеща в обучението на студентите от бакалавърската специалност „Екология и ООС“ на Биологическия факултет, като провежда основната част от лекциите и упражненията в нея. Катедрата има участие и в обучението на останалите бакалавърски специалности във факултета. Организира и провежда обучение за придобиване на образователно-квалификационната степен „магистър“ в три магистърски програми – „Екология и опазване на екосистемите“, „Екология на водни екосистеми и аквакултурни производства“ и „Екология, управление и контрол на околната среда“, както и в научно-образователната степен „доктор“ по специалността „Екология и опазване на екосистемите“. До момента в катедрата има шестима успешно защитили доктори, а през 2013 г. бе успешно защитена дисертация за придобиване на научната степен „доктор на биологическите науки“ от гл. ас. Дилян Георгиев.

За подпомагане на обучението на студентите в областта на екологията катедрата поддържа и актуализира научни колекции (някои

На стр. 9 ➔

V студентска научна конференция „Екологията – начин на мислене“

„Екологията – начин на мислене“ е студентска конференция, организирана от катедра „Екология и ООС“ към Биологическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“ и Студентския съвет, която се провежда за първи път през 2003 г., а от 2009 г. провеждането ѝ се превръща в традиция. На 2 ноември 2013 г. се проведе нейното пето издание. Конференцията дава възможност на студентите от всички висши училища да представят своите научни и научнопопулярни разработки в областта на екологията и да развият екологичното си мислене.

Традиционно конференцията акцентира върху различни области на екологията, опазването на природата и екологичното образование.

По идея на организационния комитет тази година за втори път успоредно с научната част се проведе и фотоизложба на тема „Екологията – начин на мислене и действие“.

На стр. 9 ➔

Гости и участници в V студентска конференция

Нова компютърна зала бе открита във Факултета по математика, информатика и информационни технологии

Компютърна зала за 65 141 лева бе открита на 31.10.2013 г. във Факултета по математика, информатика и информационни технологии на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Лентата на новата придобивка прерязаха ректорът на висшето училище проф. д-р Запрян Козлуджов, деканът на ФМИИТ проф. д-р Асен Рахнев и председателят на Общинския съвет в Пловдив арх. Илко Николов.

Средствата за оборудването са получени допълнително по Постановление на Министерски съвет № 121 от 25 юни 2012 г. за призовото второ място на ФМИИТ при ПУ „Паисий Хилендарски“ в направление „Информатика и компютърни науки“ в Рейтинговата система за висшите училища в България, съобщил деканът проф. Рахнев.

Той обясни, че благодарение на съвместните усилия на студенти и преподаватели са осигурени 36 работни места, оборудвани с най-съвременна компютърна техника. През настоящата година факултетът запазва водещата позиция и ще получи по постановление на МС 98 120 лв. Сумата ще бъде инвестирана в изграждането и оборудването на построяка към Новата сграда на ПУ на бул. „България“

Откриването на новата зала

№236. Тя ще бъде оборудвана за целите на учебния процес във факултета.

С откриването на залата отбелязваме и Деня на народните будители – 1 ноември, заяви проф. Рахнев. Деканското ръководство представи и актуализираните учебни планове за бакалаври и магистри. Програмите са изработени по проект BG051PO001-3.1.07-0009 „Повишаване на качеството на обучение по информатика и ИКТ във ФМИИТ при ПУ чрез създаване и прилагане на устойчив модел за актуализация на учебните планове и програми, съобразно със стратегията на ЕС за растеж „Европа 2020“ и изискванията на трудовия пазар“. Плановите

са изцяло съобразени с изискванията на работодателите и включват практики и стажове в реална бизнес среда.

Поздрав към присъстващите преподаватели и студенти по случай Деня на народните будители отправи и ректорът проф. д-р Запрян Козлуджов. Той подчерта, че промяната в учебните планове се оценява както от самите студенти, така и в чужбина. Тази година във Факултета по математика, информатика и информационни технологии се дипломират 27 студенти от Австрия, Германия и Хърватия в провеждащата се на английски език магистратура „Бизнес софтуерни технологии“. Приемът във ФМИИТ бележи ръст с 25% в

сравнение с предходната академична година, като в редовната форма на обучение за предвидените 80 места са се записали 129 студенти, а в заочната има 59 нови студенти при планови 40 места.

Проф. д-р Асен Рахнев представи и новата формула за формиране на бала във Факултета по математика, информатика и информационни технологии през следващата кандидатстудентска кампания. Той също така припомни, че максималният бал за прием по всяка специалност в Пловдивския университет е 36. Във ФМИИТ състезателният бал се образува, като конкурсната оценка се умножи по 6. За такава се приема всяка оценка по математика или информатика от редовната и предварителната кандидатстудентска кампания на висшето училище. Ще бъдат приемани и оценки от матура по математика, както и призови резултати от регионални и национални състезания и от националните кръгове на олимпиадите по математика, информатика, информационни технологии и математическа лингвистика. Формирането на състезателните балове е публикувано на сайта на факултета: fmi-plovdiv.org.

Катедра „Екология и опазване на околната среда“

➤ От стр. 8

от които, като тази по палеонтология и минералогия, са единствени в страната), собствен уеб сайт (<http://web.uni-plovdiv.bg/ecology>) и две информационни табла. Практическите занятия по екология се провеждат в базата в гр. Царево, а от 2011 г. успешно стартира и практика по консервационна екология, която се провежда в различни защитени територии в страната.

Под ръководството на преподавателите от катедрата се разработват дипломни работи от студентите в областта на научните направления, в които работят. За целта им се осигурява съвременна материална база. За последните пет години броят на успешно защитените дипломни работи е над 60.

Преподавателите от катедра „Екология и ООС“ са автори на 20 учебници и учебни помагала. Научната им продукция е богата, разнообразна по форма и целенасочена по съдържание. Членовете на катедрата са ръководители и участници в различни научноизследователски проекти, финансирани от ФАР, ЕС, Националния фонд „Научни изследвания“, Фонд „Научни изследвания“ на ПУ.

Преподавателите от катедрата са членове на редакционните колегии на следните научни специализирани списания: *Ecologia Balkanica*, *ZooNotes*, *Advances in Environmental Sciences*, *Education and Science without Borders*, *Journal of Life Sciences*. Периодично биват канени за рецензенти от различни специализирани списания.

Преподавателите контактуват с неправителствени организации и висши училища, изследователски институти в страната и чужбина и реализират съвместна научна продукция.

V студентска научна конференция...

➤ От стр. 8

За най-добрите доклади бяха осигурени парични награди, като на първо място се класира маг. инж. Николай Цветанов, докторант в Лесотехническият университет – София, спец. „Горско стопанство – стопанисване на горите“, второ място заслужи Диана Башева – ПУ „Паисий Хилендарски“, Биологически факултет, маг. програма „Екология, управление и контрол на ОС“, и на трето място се класира Меги Качакова – ПУ „Паисий Хилендарски“, Биологически факултет, спец. „Биология и химия“, IV курс. Журито връчи и една поощрителна награда на най-младия участник в конференцията – Рени Коцева – ПУ „Паисий Хилендарски“, Биологически факултет, спец. „Екология и ООС“, I курс.

За втора поредна година по инициатива на колектива на катедра „Екология и ООС“ бе връчена и почетната награда „Благовест Темелков“, която тази година бе присъдена на Елван Мехмед от ПУ „Паисий Хилендарски“, Биологически факултет, спец. „Биология“, IV курс, за представянето ѝ с доклад на тема „Палеоекологична характеристика на съобщество от еоценски морски безгръбначни животни“.

Участниците във фотоконкурса също бяха наградени, като на първо място се класира Светослав Енчев (ПУ „Паисий Хилендарски“, спец. „Физическо възпитание“, IV курс), на второ място – Мария Димитрова (ПУ „Паисий Хилендарски“, спец. „Екология на биотехнологичните производства“, IV курс), която получи и специалната награда на Регионалния природонаучен музей – Пловдив, и на трето място – Стела Памукова (ПУ „Паисий Хилендарски“, спец. „Молекулярна биология“, II курс).

Академик Любомир Милетич – по повод на една годишнина

Докт. Енчо ТИЛЕВ

Една от най-ярките фигури в нашето езиковедие от края на XIX и първата половина на XX в. безусловно е акад. проф. д-р Любомир Милетич. Той принадлежи към първото поколение български езиковеди, което полага основите на славистиката в България.

Любомир Милетич е роден в гр. Щип (днешна Република Македония) през 1863 г. в семейството на българи. Баща му Георги Милетич е работил като учител в градовете Велес, Щип, Кукуш, Струмица и Ватоша по времето, когато се засилва борбата за независимост на Българската църква. Л. Милетич става неволен свидетел на турските издевателства в Македония – баща му е арестуван заради участието си във въстанически дейности, но успява да се спаси от заточение в Мала Азия. В средата на седемдесетте години на XIX в. семейството се премества в София. В София Любомир Милетич учи в основно и класно училище, а по-късно продължава обучението си в Нови Сад и Загреб, където завършва гимназия, а в университета е студент по славянска филология. Негов учител там е проф. Леополд Гайтлер – автор на трудове по старобългарски език, а след смъртта му Л. Милетич заминава за Прага, където се обучава при известния чешки филолог Ян Гебауер. След завършване на университетското си образование той е повикан от Министерството на народното просвещение обратно в България, за да стане учител в Софийската мъжка гимназия. След завръщането си се отдава на научна дейност и от този период датират първите му публикации. През 1888 г. е назначен за преподавател в новосформираното Висше училище (1888 г.), което по-късно прераства в Софийски университет. Първоначално Л. Милетич е избран за извънреден професор, а през 1892 г. – и за редовен професор, като става титуляр в Катедрата по славянско езиковедие, където чете лекции по етнография до 1934 г. През 1900/1901 и 1921/1922 г. е ректор на Университета. По подобие на семинарите в Западна Европа Милетич създава Семинар по славянска филоло-

За достойните българи трябва да се говори. Не само защото са достойни, а и защото са българи. За да не забравяме миналото и за да имаме бъдеще. И за един като че ли недоотпразнуван юбилей – 150 години от рождението на акад. Любомир Милетич.

гия, обединяващ студентите с изявен интерес към славистиката. В него се обучават много от славистите и българистите от по-късните поколения.

Л. Милетич взема дейно участие и в утвърждаването на Българската академия на науките, която през 1911 г. се създава като продължение на Българското книжовно дружество. До 1925 г. той е подпредседател на Академията, а след това – и неин председател.

Акад. Любомир Милетич е основател на Македонския научен институт в София, основан след Първата световна война с цел да бъдат отстоявани с научни средства правата на българското население в Македония. Две десетилетия Л. Милетич е директор на Института. От 1924 г. до смъртта си през 1937 г. проф. Л. Милетич е главен редактор на „Македонски преглед“ – орган на Македонския институт, като в това списание са публикувани научни материали за миналото и настоящето на Македония. Академик Милетич през целия си живот следи всичко, свързано с Македония, и подлага на критика заблуждаващите и изопачените научни твърдения относно тази българска област. Институтът издава и трудовете на някои чужди слависти (на руския славист А. М. Селищев например).

Когато през 1893 г. в Македония и Одринска Тракия се формира революционно движение, Л. Милетич взема участие в Македоно-Одринския комитет през 1896 г., а веднага след Илинденското въстание заминава за Прага с цел да спечели славянофилските кръгове за каузата на освободителното движение. И по-късно, по време на Балканската война, Л. Милетич про-

Академик Любомир Милетич

дължава да следи в детайли събитията в Македония. За да покаже машинациите на младотурците, в една своя публична реч през 1911 г. той изнася много случаи на жестокости спрямо българското население в Македония след установяването на младотурския режим. Когато след Междусъюзническата война

българското население в окупираниите от сърби и гърци области е жестоко преследвано, Л. Милетич описва страданията му, като обнародва събраните материали в книгата „Гръцките жестокости в Македония през гръцко-българската война“ (1913, и на френски).

След влизането в сила на Ньойския договор след Първата световна война Л. Милетич участва като представител на македонската емиграция в България в заседанията на основания „Съюз на малцинствата“ при Обществото на народите, като там той активно се опитва да обори твърденията на сръбските представители, че в Македония няма българско население, а само сръбско.

Наред с активната обществена дейност акад. проф. д-р Любомир Милетич създава и голямо по обем научно творчество, обхващащо няколко области: старобългарски език, история на българския език, българска диалектология, етнография, история, фолклор и т.н. Младограматическата школа от последната четвърт на XIX в. и началото на XX в. формира научните възгледи на Л. Милетич. Първата му значителна студия е посветена на езика на Мариинското евангелие – „Особености на езика в Мариинския паметник“, публикувана в *Периодическо списание* през 1886 г. На следващата година

(1887) отново в *Периодическо списание* излиза друга студия на Л. Милетич, разглеждаща една от най-характерните черти на българския език – „Членът в българския език“. Тази студия, по-късно преработена и доразвита, излиза на хърватски като докторска дисертация (1889). В нея авторът представя историческия развой на члена в български, спира се на въпроса за неговия произход. Милетич приема схващането, че българският член се е развил самостоятелно въз основа на тенденции, наследени от праславянската епоха. В една следваща статия по същия въпрос – „Членът в българския и руския език“ (1901) – Милетич привежда примери и от северноруски говори, в които според него се е развил член при съществителните по същия начин от задпоставеното показателно местоимение -тъ, -та, -то. На същия въпрос е посветена още една статия – „Показателните местоимения в постпозитивна служба“ (1927).

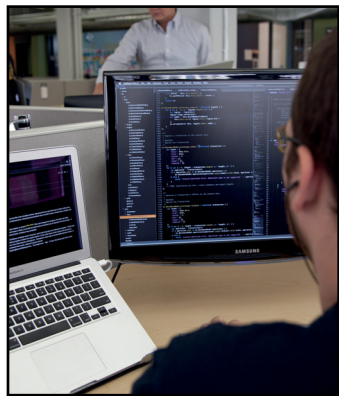
Особено място в научното творчество на проф. Любомир Милетич заемат въпросите на българското склонение – те го вълнуват до края на живота му. Първата му обширна студия по този проблем е от 1890 г. – „Старото склонение в днешните български наречия“. За да проучи по-обстойно въпроса за българското склонение, Л. Милетич предприема няколко пътувания до Букурещ, Яш и Брашов, а резултатът от тези пътувания са няколко студии, напр. „Нови влахобългарски грамоти от Брашов“ (1896). Чрез тях се разкрива значението на влахобългарските грамоти за историята на българския език и в частност за проблема за българското склонение.

Друг значим източник за историята на българския език, който е предмет на изследване у Л. Милетич, са Чергедските молитви. През 1926 г. Милетич публикува подробна студия върху тяхната история и език – „Седмоградските българи и техният език“. Наред с това показва жив и траен интерес към съдбата на банатските българи, живеещи в градовете Винга и Бешенов.

Медали за наши студенти от националната олимпиада по компютърна математика

На Втората национална студентска олимпиада по компютърна математика „Академик Стефан Додунеков“ студентите от Факултета по математика, информатика и информационни технологии се представиха много добре. Сребърен медал завоюва Тони Каравасилев от спец. „Информатика“, III курс, а бронзови медали спечелиха Мюжгян Томар – спец. „Приложна математика“, III курс, и Хасан Гюлюстан – спец. „Приложна математика“, IV курс. Ръководи-

тел на отбора е гл. ас. д-р Петър Копанов.

В олимпиадата участваха 64 студенти от 7 университета: Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“, Техническият университет – Габрово, Техническият университет – Варна, Софийския университет „Св. Климент Охридски“ с отбори от два факултета – Факултета по химия и фармация и Факултета по математика и информатика, Шуменския уни-

верситет „Епископ Константин Преславски“ и Русенския университет „Ангел Кънчев“.

Националната студентска олимпиада по компютърна математика (CompMath) е индивидуално състезание и в него участват студенти от бакалавърски или магистърски програми от всички университети в България. Съгласно с регламента състезателите са разделени на три групи според изучаваната университетска специалност, като има отделно класиране за всяка група.

Академик Любомир Милетич...

➔ От стр. 10

Той посещава тези селища през 1895 г., събира и проучва документи от архивите на Будапеща, Виена и Тимишоара. Скоро след това публикува обширната си студия „Заселението на католическите българи в Седмоградско и Банат“, в която разглежда историята на тази католическа общност. Като резултат от неколкогодишните си изследвания авторът обнародва през 1900 г. още една ценна студия – „Книжнината и езикът на банатските българи“.

През следващите години научните интереси на Л. Милетич са насочени и към павликяните, като на този въпрос са посветени студиите „Нашите павликяни“ (1903) и „Нови документи по миналото на нашите павликяни“ (1905). Ценно откритие, което прави изследователят, е, че павликяните, живеещи край Дунав, произхождат от южно-българските, тъй като павликянското наречие се свързва с рупските говори в Родопите.

Проф. Л. Милетич се утвърждава и остава в историята на българската славистика като един от най-задълбочените изследователи на българските диалекти. Особено място в научното му творчество заемат източнобългарските говори, а към проучването на тези диалекти Милетич е подтикнат от проф. Ватрослав Ягич, който като председател на Балканската комисия при Виенската академия на науките възлага на Л. Милетич това дело. За целта Л. Милетич обикаля през 1897 г. цялата източна област на р.

Искър до Черно море. Резултат от тези изследвания е трудът му „Das Ostbulgarische“ („Източнобългарските говори“, на български през 1989 г.), излязъл през 1903 г. на немски.

Другият изключително значим труд за българската диалектология е „Die Rhodopemundarten der bulgarischen Sprache“ („Родопските говори на българския език“, на български през 2013 г.), публикуван през 1912 г. във Виена, отново на немски. Материалът за изследване е събиран от автора по време на обиколката му в Родопите през 1902 – 1903 г.

Основното познаване на българските говори в трите български области – Мизия, Тракия и Македония – дава възможност на акад. Милетич да напише обобщаващата студия „Единството на българския език в неговите наречия“ (1929), където доказва фактологично, че македонските говори са неделима част от останалите български говори.

Освен трудовете с филологическа насоченост Л. Милетич има изследвания и в областта на етнографията на Македония (напр. „Македония и македонските българи. Културно-исторически преглед“). Проф. Милетич оставя ценни приноси и в областта на книжовния български език, на българския правопис, на литературната и културната история, на фолклора и др.

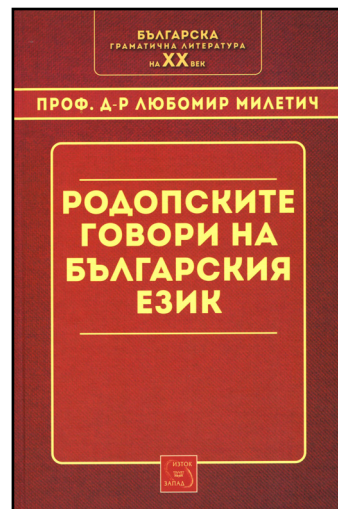
Пълна библиография на трудовете на проф. Л. Милетич може да се намери в *Летопис на Българската академия на науките*, год. XX, 1936/1937. София, 1940.

Фундаментален труд на акад. Любомир Милетич излезе в превод на български

Монографията „DIE RHODOPEMUNDARTEN DER BULGARISCHEN SPRACHE“ на световнопризнатия ни славист акад. Любомир Милетич вече е достояние в превод на български език. Фундаменталното изследване излиза на немски през 1912 г. във Виена. Книгата бе преведена от докторанта във Филологическия факултет Енчо Тилев и издадена от „Изток-Запад“ като „Родопските говори на българския език“. Монографията, към която е приложена и оригиналната карта от немско-езичното издание, представя говора на Ропката, на павликяните и даръдерския (днес – златоградски говор), централния родопски говор, говора на Широка лъка, чепинския говор, диференцирани и описани са особеностите на езиковите равнища.

В преводаческия си предговор Енчо Тилев отбелязва, че автентичността на изследването е запазена. Селищата са дадени с имената от оригиналния текст, но диалектният материал е транслитериран от латиница на кирилица, което прави значително по-лесна рецепцията на текста.

Автор на научния предговор „Любомир Милетич и родопските диалекти“ е чл.-кор. проф. д-р Тодор Бояджиев. Той посочва достойнствата на езиковеда Милетич като ярък представител на славистиката и общественик със забележително присъствие, важноста на книгата, която независимо от бързото развитие на диалектологията е запазила своето значение. Според чл.-кор. проф. д-р Тодор Бояджиев Любомир Милетич е първият български школуван диалектолог, написал синтетични трудове върху диалектите и с многобройни приноси върху техните особености, а монографията за родопските говори предизвиква голям научен интерес със задълбочените си и смели тълкувания.

40 години филологии в ПУ

Над 150 учени от осем държави участваха в Паисиевите четения 2013

Учени от осем страни дойдоха за юбилейните *Паисиеви четения 2013* в Пловдивския университет. Тази година пловдивската филология чества четири десетилетия от старта на първите специалности – „Българска филология“ и „Руска филология“.

Значимият научен форум бе открит тържествено на 11 октомври, петък, от 10 ч. в 6. аудитория на Ректората, след което авторитетният езиковед проф. д.ф.н. Стефана Димитрова изнесе лекция на тема „Прагматиката като генератор на нови идеи и постоянен източник на дискусии в лингвистиката“.

През двата дни на конференцията – 11 и 12 октомври, филолозите заседаваха в тематични секции, а програмата включваше широк спектър от лингвистични и литературоведски теми. Бяха представени над 150 доклада на изследователи от България, Русия, Чехия, Украйна, Хърватия, Сърбия, Турция, Гърция. В рамките на *Паисиеви четения 2013* се организираха четири кръгли маси.

Първата бе под надслов „Езиковедската българистика през XXI век – перспективи и предизвикателства“. Бяха представени интересни проучвания в областта на съвременната българска граматика, както и доклади със съпоставителна тематика. Езиковедите българисти обърнаха и специално внимание върху традициите и перспективите, свързани с правописните речници на БАН.

На втората кръгла маса – „Комуникативни стратегии и практики“, бяха презентирани доклади за начините на изразяване на ирония при общуване в интернет. В обект на дискусията се превърнаха теми като учтиви или фамилиарни са българските меди, учтивостта в ефир и изграждането на идентичност онлайн. Във фокуса на изследователския интерес бе поставен въпросът за специфичните употреби на устната българска реч, както и на използването на латински букви при писане на български език.

На третата кръгла маса – „Език, литература, култура“, организирана от Катедрата по руска филология, бяха разисквани актуални теми от областта на граматиката и стилистиката, ези-

ковата прагматика, лингвокултурологията, руската литература и методиката на преподаването на руски език.

С пленарен доклад на тема „45 години стигат“ – златното полу столетие на световната славистика“ ексректоромът на ПУ, „Паисий Хилендарски“ и един от първоотроителите на пловдивската филология – проф. д.ф.н. Иван Куцаров, откри четвъртата кръгла маса – „Славистиката в България и по света“, която предостави научно поле за обмен на идеи и за търсене на решения на някои от натежалите в общественото пространство актуални проблеми, засягащи съвременното състояние и бъдещето на славистиката у нас и по света. В заседанията се включиха представители на различни чуждестранни висши училища – Санктпетербургския държавен университет в Русия, Бердянский държавен педагогически университет в Украйна, Масарикова университет в Бърно и Карловия университет в Прага, Чехия, Университетите в Загреб и в Нови Сад, Учителския институт във Вране и Института за сръбска култура Лепосавич-Причина в Сърбия.

По време на юбилейните *Паисиеви четения 2013* интересни и задълбочени научни дискусии се проведоха и в няколко специализирани секции: „Смъртта в литературата – канонична, исторична... катартична“, „Идеология и литературна рецепция“, „История на българския език“, „Езици, култури и етноси на Балканите“, „Англицистика и американистика“, „Романистика и германистика“, организирани от различни филологически катедри. Повечето от представените доклади впечатляваха с евристичния си характер, оригиналните авторски концепции и методологически подходи.

В рамките на международния научен форум бе проведен и Третият българо-турски колоквиум под мотото „България и Турция на межкултурния кръстопът: език, история, литература“. В него участваха 25 учени от български висши училища, в които се изучават турски език и литература, и от университетите в Анкара и Одрин.

**Тенчо Дерекювлиев
Светла Джерманович**

Ректорът проф. д-р Запрян Козлуджов отправя приветствие по случай 40-годишнината на филолозите в ПУ

Момент от работата на Третия българо-турски колоквиум

Участници в Паисиевите четения от Секцията по история на българския език

Проф. Огнян Сапарев и доц. Владимир Янев по време на юбилейното литературно четене. Двамата са сред основните „виновници“ с откриването на филолозите да се заговори и за нова вълна в съвременната българска литература, свързана с Пловдивския университет

Водени от любов към русистиката...

През настоящата година Катедрата по руска филология в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ чества своя 40-годишен юбилей. Това значимо събитие е иманентно свързано с историята на филолозите в Пловдивския университет. Празникът бе ознаменуван подобаващо и във връзка с това бяха осъществени няколко официални срещи, чиято основна цел бе популяризирането на постиженията на пловдивската русистика и обменянето на сполучливи научно-приложни практики с преподаватели, докторанти и студенти от различни образователни институции.

Днес членовете на Катедрата по руска филология добросъвестно утвърждават своя стил на работа, поддържат новаторския дух в обучението на студентите и така формират съвременния образ на катедрата. Но преподавателите нито за миг не забравят заслугите на своите бивши колеги и добрите практики от миналото, продължават се достойно всеотдайните усилия на поколения талантливии преподаватели, посветили своя живот на научното развитие. Подмладяването на екипа в катедрата винаги е вървял ръка за ръка с принципа на адекватна приемственост. Днешните русисти са категорично обединени от идеята, че успехът на катедрата е един своеобразен синтез от отминалите традиции и модерните идеи, от образованието и научноизследователската дейност, от преподавателската всеотдайност и амбицията на студентите, от строгата академична атмосфера и празничните тържества.

За четири десетилетия пловдивската катедра по руска филология е дала знание и достойно образование на много свои възпитаници, голяма част от които впоследствие получават успешна професионална реализация. Друга част от студентите са удостоени с отличия, получени от изяви в образователни и научни форуми, проведени у нас и в чужбина. Колегиалният дух и солидарност, които царят в катедрата, са сериозна предпоставка за реализирането на общата цел на всички преподаватели – успешното развитие на пловдивската русистика. А това начинание стои над всичко!

По случай на юбилея на катедрата бяха организирани редица тържествени мероприятия. Те се превърнаха в уникално преживяване на споделен творчески опит и нови идеи, натрупани в годините на съвместна работа с български и чуждес-

транни учени. В честванията се включиха наши преподаватели, докторанти, гости от различни държави, приятели и партньори.

Стартът на мероприятията по повод на юбилея бе даден паралелно с провеждането на Международния методологически семинар „Подготовка кадров в области перевода, межкултурной и политической коммуникации в XXI веке“. Събитието се състоя в края на март и премина при голям интерес. Проявата уважиха преподаватели, докторанти и студенти от различни руски университети и гости от Нов български университет. Значително бе и присъствието на пловдивските студенти, които с особено любопитство слушаха

Проф. д.ф.н. Стефана Димитрова

презентациите, свързани както със забележителни детайли от историята на катедрата, така и с нейното актуално състояние. Участниците получиха рекламни брошури, специално подготвени от представителите на катедрата. По време на семинара бе споделян полезен опит, бяха обсъдени успешни практики, създадох се ползотворни академични контакти между руските и българските колеги.

През годината се проведе среща със студентите, свързани с представянето на административните от катедрата магистърски програми. Във връзка с това е интересно да се отбележи, че годишнината на катедрата съпада с възраждането на изцяло обновената магистърска програма „Актуална русистика“, която от тази година е по държавна поръчка. Програмата ще осигури възможност за формирането на по-тясноспециализирани компетенции у младите специалисти и от двата профила – езиковедски и литературоведски.

В кулминация на празничните чествания се превърна Международната юбилейна научна конференция „40 години филологии“, която се проведе в Пловдивския университет на 11 и 12

октомври 2013 г. и която събра гости от над тридесет европейски образователни институции. В конференцията участваха изявени учени от България и чужбина. От друга страна, това бе една прекрасна възможност и за младите учени да покажат своите теоретични знания и креативността си не само пред родна аудитория, но и пред чуждестранни гости. Русистите проведоха заседанията в отделна секция с кръгла маса на тема: „Език. Литература. Култура“. На нея присъстваха гости от София, Санкт Петербург и Тула. Поставените на разискване от страна на участниците доклади бяха фокусирани върху общотеоретични и практикоприложни проблеми,

Димитрова. Именно той придаде особен облик на тазгодишния форум и предложи на участниците много теми за размисъл. Впрочем това необичайно, но и изключително зареждащо чувство човек може да изпита само след участието на малцина теоретици. За един от тях ще стане дума в следващите няколко реда.

Проф. Стефана Димитрова е един от най-изявените български учени. Тя притежава таланта да оставя ярка следа и да прокарава новаторски идеи в лингвистиката. Успехите ѝ превръщат мнозина млади учени в нейни почитатели и последователи, а научните ѝ трудове са достойно признати в международен план. Проф. Дими-

С голям интерес беше изслушана лекцията на проф. Стефана Димитрова на тема „Прагматиката като генератор на нови идеи и постоянен източник на дискусии в лингвистиката“

свързани с руския език и литература.

В рамките на конференцията катедрата бе домакин на кръгла маса по прагматика, на която бяха поканени колегите от целия факултет. Форумата откри ръководителят на катедрата – гл. ас. д-р Юлиана Чакърова, която накратко очерта новите тенденции в развитието на пловдивската русистика. Д-р Чакърова неведнъж е подчертавала, че забележителното минало и динамичното настояще, характеризирани от добрата екипна работа и традиционното специално внимание към преподавателската дейност, ни дават сили да вървим напред. Тя заяви още, че индивидуалните усилия на членовете на катедрата са подчинени на по-дългосрочна цел, която се е превърнала в тяхно неизменно призвание, а именно: издигането на пловдивската русистика на още по-високо ниво. Това е едно обнадяващо послание за перспективите, които неминуемо ще се открият пред катедрата през следващите години.

Водещ доклад на тема „Прагматиката като генератор на нови идеи и постоянен източник на дискусии в лингвистиката“ представи проф. д.ф.н. Стефана

Димитрова посвещава голяма част от своите сили на теоретичните изследвания, като с многобройните си публикации оставя значима диря в българското езиковедство. В последните години проф. Димитрова е чест гост на Пловдивския университет: освен срещите ѝ с членовете на Лингвистичния клуб „Проф. Борис Симеонов“ и ръководството на докторанти по руска морфология, от тази година в магистърската програма „Актуална русистика“ тя ще чете лекции и по „Актуални проблеми на съвременното руско езиковедство“, „Прагматика и граматика“ и „Лингвистика на текста“. В доклада си проф. Димитрова представи интересни възгледи относно прагматичните нюанси в езика и литературата, беше направена детайлна ретроспекция на теоретичните въпроси в сферата на прагматиката. Наред с това проф. д.ф.н. Ст. Димитрова запозна гостите с основните представители и поддръжници на теоретичното учение за прагматиката, обстойно бяха интерпретирани имена, формиращи теоретичния облик на този лингвистичен дял.

Наградени автори от Третия национален конкурс за поезия „Добромир Тонев“

В третото издание на конкурса, носещ името на Добромир Тонев, имаше и сериозно участие на възпитаници и преподаватели от Пловдивския университет. Поетесите Катя Стоилова и Катя Белчева спечелиха Първа и Трета награда, а проф. Огнян Сапарев и Станислава Станоева бяха членове на журито. За първи път тази година бе учредена и награда на Филологическия факултет за участници студенти, с която бе отличена Ралица Димитрова от ШУ „Епископ Константин Преславски“.

Катя Стоилова

Къща на село

Разпънати гоблени
с езера, принцеси и елени;
схнат костите им
на ръждиви кабари
без възкръсване
и без умирање.
Тук сме само жълта фотография,
свита на фунийка,
през която
гледа паякът
във времето.
Прецедено слънце
през тензуха;
с него баба шиеше пердета,
после ги потапяше в белина
да синяят
на прозорците, в които
вятърът надул е гайдата.
Закачалките не пускат
празната
куртка на татко.

Катя Белчева

* * *

Синът на ковача
се роди
от желязото.
С всеки удар
по-силен.
Само него
баща му
първо уми
във водата
после хвърли
в огъня.

Пловдив

На Добромир Тонев

Мъглата
по Марица
превърща тополите
в мачти
и скрива мостове
острови
и древни мозайки.
Градът
бавно слиза
по стъпала
издялани в камъка
и като поет
в бяло
го облича мъглата.

Ралица Димитрова

Въздушен корен

...но дълго бяха корените ми въздушни
Д. Тонев

Въздишката на ябълката бяла
поръси цвят по камъка на двора
а слънцето по плочника премества сенките
като че
отпраща времето
със повелително движение
Перденцето дантелено играе
и от прозореца наднича детство
със дързък тен
с очите на безкрая
издрани лакти и ожулени колене
от падането с колелото...
Как се летеше със велосипеда
припомня вятърът в косата разпиляна
в червената ми рокля като залез
Когато си на девет и на десет
миришеш на сапун и чисто слънце
на чубрица
на мащерка и мента
изобщо корена не те вълнува
Така си вързан здрав за небето
ръцете ти единствени криле са
разперени встрани на колелото
летиш по стръмното
така безстрашно
подкрепят те
на облака крилото
и вятърът
и слънцето
и лятото
Единствен белег и сега напомня
за твоя тънък бял небесен корен

➤ От стр. 13

Прагматичният момент е един от основните аспекти на системите на всички живи езици, а от друга страна – той не е подобавачо отразен в езиковедските изследвания.

Това е и една от причините, поради които докладът предизвика толкова сериозен интерес сред присъстващите в залата. Доказателство за ползата от поднесените сведения бе изявеното желание от страна на присъстващите за продължение на лекцията. Проф. Димитрова с нескрито вълнение поднесе още увлекателни факти до късно следобед. Дискусията продължи лекторът от Тулския държавен педагогически университет „Л. Н. Толстой“ – доц. д-р Ю. Архангелская, с доклад на тема „Съвременната езикова ситуация в Русия и проблемите на езиковата култура“.

По време на честванията Катедрата по руска филология получи приветствия от Виктор Баженов, ръководител на Руския

Водени от любов...

културно-информационен център в София, от завеждащия Кабинета по руски език към Руския културно-информационен център – доц. д-р Владислав Лесневски, от Катедрата по руски език в Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“. Катедрата по руски език в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ бе представена лично от ръководителя ѝ – доц. д-р Татяна Алексиева, която връчи поздравителен адрес до пловдивските си колеги русисти. След края на заседанията общуването продължи в неформална обстановка по време на тържествения коктейл.

Честванията по случай настоящия юбилей ще продължат и през ноември, когато се предвижда да бъде осъществена втората част от методическия семинар „Иновативни практики в преподаването на руски език като чужд“, който се организира съв-

местно с Центъра за руски език и култура в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Лектор е доц. д-р Ю. Архангелская (Тулски държавен педагогически университет „Л. Н. Толстой“, Русия). В рамките на семинара доц. д-р Ю. Архангелская предвижда работни срещи, обучителни семинари с преподаватели от Пловдивския университет, докторанти, учители от средните общообразователни училища. Първата лекция бе на 19 октомври 2013 г. Тогава доц. д-р Ю. Архангелская сподели със своите колеги незаменими приложни илюстрации от преподавателската си практика. Акцентът падна върху методическите похвати за провокирането на интерес и творческа способност сред обучаващите се. Освен това бяха демонстрирани интересни иновационни практики при обучението по руски език като чужд, сполучливо използвани от лектора.

Срещите, семинарите, участието в научните форуми представиха широкообхватна информация, но и поставиха редица въпроси, на които следва да бъде даден отговор чрез бъдещата дейност на катедрата. С пълно убеждение може да се отбележи фактът, определящ тези прояви като ясно свидетелство за това, че Катедрата по руска филология получи полагащото ѝ се уважение от страна на различни институции и личности.

Добрите резултати в научната дейност и в образователния процес, постигнати от представителите на пловдивската русистика от различни поколения, дават основание да бъдем уверени в нейния просперитет. Искрено вярваме, че успехите на Катедрата по руска филология ще продължават да се множат. Защото сме водени от любов към русистиката!

Илия Солтиров, Енчо Тилев – докторанти в Катедрата по руска филология

Завръщането на „английския Флобер“

Доц. д-р Йордан КОСТУРКОВ

При един разговор със съвременния английски писател Джулиан Барнс („Папагалът на Флобер“ и „Бодливото свинче“) по време на посещенияето му в Пловдив в началото на деветдесетте години на двадесети век той коментираше Флобер и изрази съжалението си, че в английската литература няма подобен творец. Когато аз го подсетих за Джордж Мередит (Флобер е седем години по-възрастен от него) той веднага призна колко дълбоко незаслужено този велик романист на английската литература е забравен.

Всъщност това не е съвсем така: например няма престижна или популярна илюстрирана история или антология на английската литература, в която да не е включена репродукция на прочутата картина „Смъртта на Чатъртън“. А тя не е прочута с това, че обезсмъртява самоубийството на „момчето поет“ Томас Чатъртън, а защото младият тогава, през 1856 година, Джордж Мередит позира за образа на поета, рисуван от художника прерафаелит Хенри Уолис (1830 – 1916). Но и това не е всичко – по време на сеансите госпожа Мередит се влюбва в Уолис, зарязва семейството си и забягва с живописеца през 1858 година на остров Капри. Мери Елън Никълс е дъщеря на поета и романист от школата на романтиците Томас Лъв Пийкок, приятел на Шели, и двадесет и една годишният Мередит, който е близък с брат ѝ Едуард, се жени на 9 август 1849 година за овдовялата, почти осем години по-възрастна от него красива интелектуалка, която има едно момиченце от първия си брак. Четири години по-късно, на 13 юни 1853 година, се ражда единственият им син Артур. По това време Мередит работи като помощник в адвокатска кантора и прави първите си литературни опити: през 1851 година издава стихосбирката „Поезия“, през 1855 година – романа-фантазия „Обръсването на Шагпат“, през 1957 година – друг роман, „Фарина“. След бягството на Мери Артур остава при Мередит, който неохотно му позволява да се вижда с майка си. Мери почива три години по-късно, през 1861 година, а през 1862 година Мередит издава първата си значима книга, сборника с оригинални шестнадесетстишни сонети „Модерна любов“. Смята се, че тези стихове, както и романът му „Изпитанието на Ричард Фивъръл“ (1859), отразяват преживените събития. Мери ражда още един син след бягството си, през април 1858 година, и макар да посочва като родител

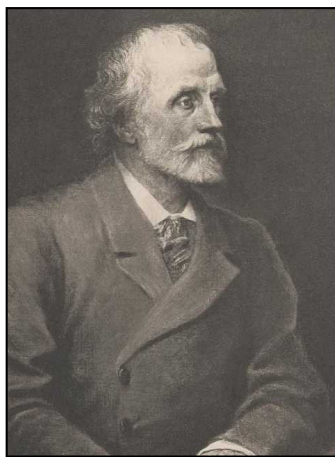
Мередит, той не признава бащинството си на детето.

След „Модерна любов“ и прекъсване от двадесет години, през което време са публикувани повечето от романите му, Мередит издава и други сборници с поезия. Трудно е да се намери съвместимост между двата жанра и така да се тълкува естетическият профил на автора, но поетическите творби, създадени след толкова дълго прекъсване, са резултат на съвсем различно вдъхновение.

Джордж Мередит е роден на 12 септември 1828 година в Портсмут, на южното крайбрежие на Англия, в родния град на Дикенс, в който са родени или са живели и други прочути английски писатели. Баща му и дядо му са шивачи от уелски произход, доставчици на флотско облекло. Майка му почива, когато той е едва петгодишен, на 14 години го изпращат в Германия в поддържано от „моравската църква“ училище и остава там две години. Макар че престоят му оставя незаличими лични спомени, трудно е да се приемат доводите на някои критици, които намират „немско начало“ в творбите му. Баща му, Огъстъс Мередит, потъва в дългове, банкрутира, жени се за бившата семейна прислужница и всичко това отчуждава малкия му син от него.

През 1864 година Мередит издава „Емилия в Англия“ (през 1887 година заглавието е сменено на „Сандра Белони“), но творбите му рядко се радват на похвали от критици и колеги – макар че Джордж Елиът нарича „Обръсването на Шагпат“ „гениална творба“.

Щастлив миг в живота му е срещата с Мари Вюлиами, привлекателна млада жена от френски произход, за която се жени на 20 септември 1864 година. Четири години по-късно те се преместват в провинцията, в имението „Флинт Котидж“, в живописната местност край връх Бокс Хил, графство Съри,

Джордж Мередит

недалече от историческото градче Доркинг, където живеят до края на дните си. Имат две деца – Уилям (роден през 1865 година) и Мариет (родена през 1874 година).

Това е и периодът на големите му романи, на славата му. Творбите му рядко имат обаче комерсиален успех, налага се да работи и като рецензент в издателството „Чапман енд Хил“, за да си докара допълнителен доход. Работа му го сближава с редица изтъкнати съвременни автори, както и с творци от помладото поколение: викторианските поети Данте Габриел Росети и Алджърнън Суинбъرن, представители на школата на прерафаелитите, неоромантика Робърт Луис Стивънсън, Джон Голсуърти, създателя на „Питър Пан“ Джеймс Матю Бари, Артър Конан Дойл (той с уважение го споменава в разказа си „Загадката на Боскомската долина“), Оскар Уайлд (героите на пиесата му „Упадъкът на лъжата“ разискват творчеството на Мередит), запознава се със съвременниците си Томас Харди, натуралиста Джордж Гисинг, Самюъл Бътлър.

Успява през интервал от приблизително две-три години между 1864 и 1895 г. да издаде 14 от общо деветнадесетте си романа (последният, посмъртно публикуван през 1910 година, „Келт и саксонец“, е написан по-рано). Успява дори да скандализира читателите си с „Изпитанието на Ричард Фивъръл“ – прочутата заемна библиотека на издателя Чарлс Едуард Мюди отказва да вземе предварително поръчаните 300 екземпляра от романа. „Еван Харингтън“ (1861) е отпечатан серийно в седмично списание и му носи

известна популярност, това се повтаря и с „Приключенията на Хари Ричмънд“ десет години по-късно (1871), но Мередит е възприет от публиката едва с „Егоистът“ – за мнозина неговият шедьовър (1879), и „Даяна от „Кросуейс“ (1885), най-крупния му търговски успех. Вероятно през далечната 1921 г. първият (и единствен) превод на роман на Мередит на български език „Даяна от „Кросуейс“ така е привлякъл интерес на издателя. От ключово значение за бъдещето на романовото изкуство е „Есето върху комедията“, което е в основата на конструкцията на „Егоистът“ – разсъжденията на Мередит за жанра са представени първоначално в беседата, която изнася на 1 февруари 1877 година в Лондонския институт, „За идеята за комедията и използването на комичния дух“, публикувана впоследствие през април същата година в списание „Ню Куортърли Магазин“.

На 18 септември 1886 година обаче Мари Вюлиами умира от рак, влошава се здравето и на Мередит, четири години по-късно, през 1890 година, следва още една тежка загуба – умира синът му от голямата любов на живота му Мери Никълс – Артур.

Иначе и славата, и популярността, и признанието му растат: покойници са вече отдавна всички велики английски викторианци – и Джордж Мередит сега е възприеман като „доайена на английските писатели“, „мъдрецът от Бокс Хил“, като „последния велик викторианец“, като създателят, наред с Джордж Елиът, на психологическия роман. Новото поколение автори, модернистите, все още не се опитва и не може да заклеми епохата и творците ѝ – напротив, Джордж Бърнард Шоу го аплодира за постиженията му, награден е с новоучредения от крал Едуард VII „Орден за заслуги“, който се дава само на 24 души, получава почетна докторска степен от Университета на Сейнт Андрюс (най-стария шотландски университет, основан през 1413 година), избран е за президент на Обществото на писателите, наследявайки самия Алфред лорд Тенисън на поста.

Лекция, посветена на незаконния трафик на хора

Златомира ПРИМОВА

18 октомври е международният ден за борба с трафика на хора. Този ден беше отбелязан с открита лекция на г-н Огнян Фортунув – секретар на Комисията за борба с трафика на хора – Пловдив, изнесена пред студенти от магистърска програма „Международни отношения“ към Юридическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“. Домакин на събитието беше доц. д-р Надя Бояджиева – ръководител на Катедрата по международно и сравнително право, а специален гост – заместник-кметът на район „Северен“ г-н Красимир Асенов, който също така е и член на Комисията за борба с трафика на хора – Пловдив. В лекцията подробно бе разгледано делото „Ранцев“ и значението му за противодействието на трафика на хора.

Трафикът на хора съществува навсякъде по света. Хиляди хора напускат родните си места в търсене на по-добър живот, но много често попадат в порочния кръг на експлоатацията, насилието, унижението и чувството за безнадеждност.

Трафик на хора означава:

- набирането, транспортирането, прехвърлянето, укриването или приемането на хора;
- чрез заплаха или използване на сила, или друга форма на принуда, отвлечане, измама, подвеждане, злоупотреба с власт или с уязвимостта на дадени лица, или чрез даване и получаване на плащания или други облаги за получаване

Доц. Надя Бояджиева и Огнян Фортунув

съгласието на лице, което има контрол върху друго лице;

- с цел експлоатацията.

Трафикът на хора е най-бързо развиващата се престъпна индустрия в света. Приходите ѝ възлизат на 32 милиарда долара годишно, като секстрафикът е най-честият и доходоносен сегмент. Това е най-големият незаконен пазар след този на наркотиците. Годишно около 500 000 жени са жертви на трафик в Западна Европа, като 2/3 от тях с цел проституция са от Източна Европа.

Формите на насилствен или принудителен труд, робство или сексуална експлоатация са почти във всяка сфера:

- секс услуги,
- просяци,
- осиновяване,

- донори на органи,
- други.

България е на трето място в Европа по трафик на свои граждани. Общият брой жертви за 2010 г. е 541 души. Според вида експлоатация:

- сексуална експлоатация – 404;
- принудителен труд – 91;
- принудително подчинение – 17;
- бременни жени с цел продажба на бебето – 29.

Ключови приоритети в стратегията на ЕС за премахване на трафика на хора за

периода 2012 – 2016 г. са:

- идентифициране, защита и оказване на помощ на жертвите на трафик;
- засилване на превенцията срещу трафика на хора;
- по-активно наказателно преследване на трафикантите;
- подобряване на координацията и сътрудничеството между ключовите участници и съгласуваност на политиката;
- по-добро познаване на зараждащите се опасения, свързани с всички форми на трафик на хора и по-ефективна реакция.

Трафикът на хора е глобален проблем за съвременното човечество и трябва да се намери начин той да бъде ограничен. Поради многостранността на проблема изходът не е универсален, от една страна – трябва да се помогне на хора, попаднали в ужасната „машина за пари“, а от друга – и на тези, за които трафикът представлява реална заплаха. Трябва отделните държави на международно ниво да разрешат въпросите, отнасящи се до проблема, гражданските организации да провеждат информационни кампании, родителите да засилят контрола върху децата си. Обществото трябва да действа като едно цяло и така бихме се справили с този проблем.

Завръщането на...

➔ От стр. 15

По случай осемдесетия си рожден ден получава приветен адрес с подписите на 250 най-велики световни личности, в това число крал Едуард VII и президентът на САЩ Теодор Рузвелт, в имението край Бокс Хил идват поклонници до края на живота му, но някогашният увлекателен събеседник и разказвач вече губи слуха си, движенията му са затруднени. На 18 май 1909 година Джордж Мереди умира и е погребан в Бокс Хил.

Не му е съдено да доживее загубата на интерес към романите му, отрицанието на викторианството от тези, чието творчество вдъхновяват творци като Джордж Мереди и Джордж Елиът, забравата, в която потъват велики романисти като него и Антъни Тролътъп. И все пак – в историята на литературата това се случва, махалото днес е затихнало, но има вероятност да смени хода си. Великият романист сякаш не може да не се завърне – въпросът е кога.

ЗАДАЧИ. ПЛОВОДВЪСКАНИЦИ

1. Две чаши са пълни под средата: едната с кафе, а другата – с мляко, които са в равни количества. Може ли след неколкостепенно преливане от едната в другата на части от сместа да се окаже, че в първата чаша има повече мляко отколкото кафе?

2. Автомобил се движи със скорост 80 км/ч. Друг автомобил го изпреварва със скорост 100 км/ч. На среща, на разстояние около 300 м (с пет електрически стълба) идва камион със скорост 60 км/ч. След колко секунди изпреварващият автомобил ще се срещне с камиона?

а) 5 сек.; б) 6 сек.; в) 7 сек.; г) 8 сек.; д) 9 сек.

Отговори на задачите от миналия брой

1. д) Сумите са две: $31 + 32 = 63$; $20 + 21 + 22 = 63$.
2. г). 3. б).

Подготвил: доц. д-р Георги КОСТАДИНОВ